

TRYGVE BRATTELI

Innlegg på De folkelige opplysningsforbunds
møte i Gladsaxe, Danmark, 29. mai 1972.

(Manuskript)

Europas utvikling er en historie fylt av ufred og indre strid. To ganger i vår tid har indre motsetninger i dette området tent verden i brann. Den moderne industrielle utvikling startet i dette området. Men med den fulgte vekslinger mellom kriser og oppgangstider, sosial ulikhet og utrygghet.

Fortidens ulykker og misgrep gir bydende tyngde til kravet om at vår verdensdel ordner seg bedre for framtiden. Dette er nødvendig for de europeiske folk selv, og det er nødvendig for at fred og framgang i vår verdensdel skal gi impulser til stabilitet og utvikling i andre områder av verden.

Utviklingen i Vest-Europa i de siste 25 år gir grunn til optimisme. Etter hvert har disse landene bygget opp et samarbeid for å ordne forholdene seg imellom på en annen måte enn før. Dette samarbeid tar sikte på å innføre lov og rett også nasjonene imellom. Det bygger på erfaringer om at økonomisk og sosial framgang i det moderne industrisamfunn ikke kan sikres av det enkelte land på egen hånd. Dette krever en felles innsats og planlegging av

de land som er knyttet sammen gjennom mange og varige økonomiske forbindelser. Med de mange bånd som knytter de vest-europeiske industriland sammen i et integrert økonomisk system, vil de bare gjennom samarbeid kunne bringe under samfunnsmessig kontroll de krefter som bestemmer våre lands utvikling.

Danmark og Norge kom med i det vest-europeiske samarbeid allerede fra starten i 1940-årene. Våre land deltok på alle felter og påtok seg som fullverdige medlemmer alle de forpliktelser som dette samarbeid innebar, først under arbeidet med å gjenreise de europeiske økonomier og så senere under det videre handelssamarbeidet i OECD og EFTA. Når det kom til spørsmålet om å avvikle tollbeskyttelsen i Europa, valgte Storbritannia å gå fram på en annen måte enn de seks land i Fellesskapet, som opprettet sin egen organisasjon. Danmark og Norge fulgte Storbritannia i dette, sammen med de nøytrale industriland i Vest-Europa. Denne tidsepoken i den europeiske utvikling er nå forbi. Tollen på industrivarer er avviklet innenfor EFTA. For å ta del i den videre industrielle utvikling i Europa og å være med på å bestemme over den rolle som Vest-Europa skal spille i det nye verdensbilde som nå tegner seg, vil Storbritannia fra nyttår tre inn i Fellesskapet. EFTA vil da bli oppløst. Etter resultatet av folkeavstemningen i Irland den 10. mai, er det nå klarlagt at også dette land vil bli medlem av Fellesskapet fra 1/1.1973.

Det spørsmål Danmark og Norge skal ta standpunkt til, er om våre land fortsatt skal delta som full-

verdige medlemmer i det vest-europeiske samarbeid. Skal vi få alle de rettigheter og påta oss alle de forpliktelser som dette innebærer, eller skal vi heretter slå inn på en annen veg i vårt samarbeid med det øvrige Vest-Europa?

Hva den annen veg går ut på, vet vi lite konkret om. De nøytrale industriland i EFTA forhandlet om en handelsavtale for industrivarer med visse begrensninger og forbehold. Deres nøytrale stilling er av forskjellig bakgrunn og innhold. De har imidlertid alle vurdert det slik at deres nøytrale stilling setter begrensninger på de muligheter de har for å velge samarbeidsformer og samarbeidsområder med det øvrige Vest-Europa. Disse begrensninger gjelder ikke for Danmark og Norge. Det er opp til oss selv å finne og bestemme oss for det best mulige samarbeidsgrunnlaget for våre folks framtid.

I Norge er dette spørsmålet blitt vurdert av tre regjeringer, som alle har rådet til at Norge søker om å bli medlem av det utvidede Fellesskap. Det skjedde første gang med regjeringen Gerhardsen i 1962, så med regjeringen Borten i 1967 og 1970, og endelig med den nåværende regjering i 1971. Hver gang denne sak har vært behandlet i Stortinget - både i 1962, 1967, 1970 og 1971 - har Stortinget med mer enn 3/4 flertall sluttet seg til dette råd.

Den nåværende regjering sluttførte forhandlingene om medlemskap. I en melding til Stortinget konkluderer Regjeringen med at den etter en samlet vurdering av forhandlingsresultatet og alle sider av saken er kommet til at medlemskap i Fellesskapet totalt sett

vil gi Norge klare fordeler både på kort og lang sikt og at fordelene ikke bare vil være av økonomisk, men også av sosial og politisk art. Meldingen vil bli debattert i Stortinget 6. - 8. juni, men Stortingets endelige vedtak vil bli fattet først etter den rådgivende folkeavstemning den 25. september.

Ut fra sitt demokratiske og sosialistiske grunnsyn har Det norske Arbeiderparti stilt seg sterkt positivt til et økende og mer forpliktende samarbeid i Vest-Europa. Vi har sett et samarbeid som bygger på lov og rett, og som gir bindende makt til nye mellomfolkelige organer, som skritt på vegen mot internasjonal planøkonomi og sann internasjonalisme. Slik ble det uttrykt allerede i Arbeiderpartiets program for 1953, og dette er gjentatt i noe endrede former i årene deretter. Arbeiderpartiet holdt et ekstraordinært landsmøte om EF-saken den 21. - 22. april. Landsmøtet sluttet seg med 3/4 flertall til Regjeringens tilråding om at Norge blir medlem av det utvidede Fellesskap, og det oppfordret det norske folk til å stemme for medlemskap i Fellesskapet under folkeavstemningen.

Landsorganisasjonen i Norge har i sine kongressvedtak fulgt en tilsvarende hovedlinje overfor europeisk samarbeid. En ekstraordinær kongress om EF-saken vil bli holdt 2. - 3. juni.

Norges deltakelse i europeisk samarbeid etter 1945 har etter hvert formet en konsekvent og positiv hovedlinje. Det betyr ikke at en har unngått tvil overfor mange nye tiltak. Det synes å være et gjennomgående trekk at vi trenger god tid til å tenke oss om. Vi har dette trekk felles med våre

nordiske brødre både når det gjelder samarbeidet med det øvrige Vest-Europa og oss imellom i Norden. Skiftevis har vi vekslet om å gå inn for eller stille oss avventende til et utvidet samarbeid i Norden. Det var bitter strid i vårt land om Norge skulle være med i Nordisk Råd. Mange fryktet følgene for vår suverenitet. I dag har denne frykt funnet nytt liv i forholdet til det øvrige Europa.

Det er slående at det nordiske samarbeid har utviklet seg raskest når det bredere europeiske samarbeid der de nordiske land deltar, har gjort nye framskritt. Det har aldri vært noe mosefningsforhold mellom samarbeid i Norden og samarbeidet i Europa. Vår medvirkning i OECD og EFTA har virket befruktende på virksomheten på nordisk basis. Det vil fortsatt være tilfelle med det europeiske samarbeid som nå er under utvikling. Det er denne konklusjon vi må trekke av Nordisk Råds drøftelser av markedsspørsmålene i februar i år, og av beslutningen om å utvide dette samarbeidet til nye felter.

De nordiske land har lange tradisjoner i samarbeidet om lovgivningsspørsmål, kultursaker og andre samfunnsspørsmål som ikke kommer inn under det økonomiske samarbeidsområde. Det vil fortsette å utvikle seg videre. Også i økonomiske forhold er de nordiske samfunn integrert med hverandre, og vil fortsatt være det. De har omkring 1/4 av sin utenrikshandel med hverandre. Men den handel som de nordiske land har med det øvrige Vest-Europa, er allikevel dobbelt så stor som deres inter-nordiske handel. Det er i det øvrige Vest-Europa det er

nødvendig for våre økonomier å beholde stabile og voksende markeder, der store deler av vår produksjon kan avsettes på like vilkår med produksjonen for andre europeiske lands næringsliv. Nordisk samarbeid kan ikke løse disse markedsproblemer. Danmarks overproduksjon av matvarer kan ikke avsettes i de øvrige nordiske land. Det kan heller ikke Norges overskuddsproduksjon av fisk, papir og metaller. Den videre industrielle framgang forutsetter et stadig bredere markedssamarbeid enn det de nordiske land alene kan tilby.

EFTA-tiden innledet en ny industriell utviklingslinje i den norske økonomi. Vi har nå på det nærmeste utnyttet våre naturressurser - skogen, fisk, malm og vannkraft - i den grad det lar seg gjøre. Hensynet til vern om naturgrunnet kommer inn med større tyngde. Nye arbeidsplasser må komme i avansert industri, basert på høy utdanning, forskning og utvikling, moderne teknologi. Slike produkter møter helt andre markedsproblemer enn råvarer og lite bearbeidede varer. Danmark har allerede i lang tid stått overfor denne problemstilling. Danmark må kjøpe sine råvarer utenfra og bearbeide dem videre til ferdige industriprodukter ved hjelp av arbeidstakernes yrkesferdigheter og det mest avanserte industriutstyr som kan skaffes dem. Små land kan ikke på egen hånd lede an i den moderne industrielle utvikling. De må dra nytte av den forskningsinnsats som gjøres i de store land og i de større industrimiljøer. Det er samarbeidet på dette område som nå er under utvikling i Felles-

skapet, i et samvirke mellom statlige og mellomfolkelige organer og bedriftslivet. En handelsavtale med Fellesskapet gir ingen rett til å delta i samarbeidssaker som gjelder den videre industrielle utvikling.

Det tradisjonelle handelssamarbeidet hører til en tidsepoke i Europas utvikling som vi har lagt bak oss. Foran oss har vi det moderne industri-samfunns mange uløste problemer. Vi må skaffe oss bedre herredømme over konjunkturbevegelsene, slik at vi kan skape større stabilitet i arbeidslivet og i produksjonsutviklingen. Vi må fjerne grunnlaget for valutakrisene og de spekulative pengeoverføringer mellom landene, som har skapt usikkerhet for handelen og gjort det vanskelig å føre en effektiv pengepolitikk. Alle folk er opptatt av problemene med forurensningene av luft og vann, forsøplingen av naturen og en forvarslig bruk av naturressursene. Den enkelte arbeidstaker føler seg utrygg på rasjonaliseringstiltak i bedriftene og de omstillingsproblemer næringslivet møter under den teknologiske utvikling. Menneskene stiller et økende krav om at teknologi og forskning kommer sterkere under samfunnets kontroll og brukes i menneskenes tjeneste. Mange føler uro for den sterkere konsentrasjon av næringslivet i storbedrifter, særlig i de store internasjonale konsernene.

Disse problemer lar seg ikke løse av den enkelte nasjonalstat og av den enkelte regjering alene. Skal disse forhold bringes under kontroll og demokratisk styring, må det skje gjennom et forpliktende sam-

arbeid i flerstatlige politiske organer.

Mange har spurt om små land får noen innflytelse over samarbeidet innenfor et utvidet Fellesskap. Spør vi de små land som har vært med siden starten, får vi et klart svar at ikke noen gang tidligere i historien har de vært med på å bestemme over sin egen utvikling i den grad som da de har deltatt i dette samarbeid. Når det ble så stor oppslutning i Irland om å svare ja til medlemskap, var det fordi dette folk - knapt tre millioner mennesker - var overbevist om at det ville styrke deres muligheter for å bestemme over sin egen utvikling, økonomisk, sosialt og politisk. Vi kan enten være med som likeverdig partner med rettigheter og ansvar som de øvrige medlemsland, eller ikke å få noe innflytelse over samarbeidet overhodet.

Vi har grunn til å sette pris på det vi har oppnådd i våre land i sosialpolitikken og i arbeidet med å skape større likhet i livsvilkårene for våre folk. Enkelte har uttrykt frykt for at vi skal tape noen av disse trekk, som vi mener er særlig framtreddende i våre samfunn.

Det er riktig at vi i Vest-Europa finner ulikheter i samfunnsforholdene. På enkelte felter har vi nådd langt, på andre felter har andre vest-europeiske land skapt samfunnsforhold som vi i Norge og Danmark har meget å lære av. Det vil alltid bestå ulikheter fra land til land i samfunnsformer og levemåter, avhengig av ulikheter i livsinnstilling, tradisjon og ønsker. Dette hører til den mangfoldighet som preger de vest-europeiske samfunn. Meget

av dette vil leve videre.

Men slående er alt hva denne verdensdel har felles i samfunnsformer og livsformer, i gleder og sorger, i problemer og aspirasjoner, i oppgaver og målsetting. Vi vil for vår del fortsette vårt arbeid for trygghet og trivsel i arbeidslivet, og for å forme et stadig mer menneskelig samfunn. Det vil kreve mer likeverdige muligheter til utdanning, arbeid og bosted, og mer rettferdig fordeling av rettigheter og plikter i samfunnet. Men vi vil ikke være enslige misjonærer for dette samfunnssyn. Sterke krefter over hele Europa har de samme aspirasjoner og de samme mål. Disse krefter hører til dem som mest målbevisst går inn for å utvide Fellesskapet med de fire søkerland. Det er opp til oss selv å avgjøre om vi vil delta aktivt i utformingen av dette Europa som nå under alle omstendigheter vil forandre seg, eller om vi vil stille oss utenfor dette arbeid.